

VIESTINTÄUPSEERI OSMO HINKKAN SOTATIE 1/JR34:SSÄ SEKÄ III/15. PR:SSA JATKO- JA LAPINSODISSA

Salolainen Osmo Hinkka osallistui talvisotaan JR34:n riveissä, jonka jälkeen hän sai komennuksen Niinisalon reserviupseerikouluun ja hänet kotiutettiin marraskuussa 1940 täysin palvelleena.

Jatkosotaan hän osallistui 16.6.1941 lähtien. Seuraavassa hänen henkilökohtainen kertomuksensa jatko- ja Lapinsotien sotateistään:

”Halikossa perustettiin vuoden 1941 aikana 1/JR34, joka lähti Hangon rintamalle 16.6.1941. Olin pataljoonan viestiupseerina. Se kesä meni Hangon lohkolla aika rauhallisesti, kunnes syksyllä meidät siirrettiin Itä-Karjalaan, jossa sotatoimet alkoivat. Menimme ensin junalla Värtsilään ja sitten marssien Käsnäselästä vanhan rajan yli. Itä-Karjalassa oli ensimmäinen koitos Saarimäessä, jossa taisteltiin pari vuorokautta. Saarimäki oli keskellä peltoja oleva hyvin varustettu mäki. Kovat taistelut käyden saatiin mäki vallattua. Tappioitakaan ei voitu välttää.

Saarimäen jälkeen pataljoonamme eteni kohtaamatta vakavampaa yhteenottoja vihollisen kanssa. Tulimme Torasjärvelle maantiesillan luo, joka parhaillaan paloi. Palo saatiin sammumaan, mutta silta oli poikki. Tämän vuoksi jouduimme pysähtymään pariksi vuorokaudeksi. Puhelinyhteyksiä varten otettiin käyttöön tien varressa olevia kirkasjohtolinjoja, mikäli ne sopivat menosuuntaamme. Menin pataljoonan komentopaikalle käymään. Samalla teltassa soi puhelin ja lähellä olevana vastasin siihen. Puhelimesta kuului venäjänkielistä puhetta. Sanoin teltassa oleville: ”Täällä vihollinen antaisi venäjänkielistä selvitystä, kuka teistä venäjää osaa?” Ei löytynyt. Tästä sain ajatuksen kokeilla läheisen päätien varrella olevia kirkasjohtolinjoja. Jääkärijoukkueessa oli venäjänkielentaitoinen sotamies. Hänen kanssaan saatiin yhteys Alakylä 22 olevaan puhelimeen. Siellä oli kuitenkin hyvin koulutettu naishenkilö. Hän ei kertonut mitään tilanteesta, sanoi vain puhelinumeron.

Torasjärven jälkeen saimme käskyn mennä tietöntä taivalta, pitkin metsäpolkuja Mäkräjärvelle. Pataljoonan kuormasto n. sata hevosajoneuvoa seurasi jalkaväkeä. Minulle kävi vielä sillä tavalla, että radiolähettemme paristolaatikkoineen oli yhdessä ajoneuvossa, joka särkyi. Saimme tästä myöhemmin tietää. Lähetin radioryhmän pojat tutkimaan asiaa. Metsässä harhaili joukko taistelussa hajonneesta yksiköstä venäläisiä. Tämä joukko oli tehnyt viimeisen hävitystyön etsiessään jotain syötävää. Mitään ei ollut enää pelastettavissa. Jouduin myöhemmin kuulusteltavaksi tapahtuman johdosta. Tulimme sitten Kuujärvelle ja edelleen Vaaseniin, joka olikin jo Syvärin tuntumassa.

SYVÄRIN RAUTATIESILLALLA

Meidän piti saada levätä Vaaseniin, mutta toisin kävi. Seuraavana aamuna saimme komennuksen 5 – 6 aikoihin mennä ylittämään Syväri. Levosta ei kukaan enää puhunut mitään. Vaaseniin kylän kohdalla ylitimme Syvärin soutuveneillä. Kaikissa veneissä e ollut edes airoja, laudan kappaleilla vain melottiin. Yli päästyämme lähdimme etenemään kohti rautatiesiltaa. Metsäisellä rantatörmällä sillanpään tuntumassa oli kuitenkin vahva miehitys, sekä ilmatorjuntatykkejä.

Majailimme pienessä Valdoman kylässä. Pataljoonan huoltoajoneuvot olivat jääneet Vaasenin kylään 9 kilometrin päähän. Sain tehtäväkseni käydä ottamaan yhteyden huoltoon ja ilmoittamaan heille tilanteen. Lähdin Eero Ratamon kanssa soutuveneellä Vaaseeniin. Selvitettyämme asiamme lähdimme takaisin, tällä kertaa kävellen Syvärin pohjoisrantaan. Lähestyessämme Valdoman kylää havaitsimme, että siitä ei ollut jäljellä muuta kuin savuavat rauniot. Pojille oli tullut äkkilähtö, sillä yöllä oli venäläinen partio päässyt yllättämään ja kylä oli palopommein sytytetty palamaan. Sillan valtaamiseksi pataljoona ryhmiteltiin uudelleen. Osa joukoista maaston kautta ja osa rantatörmän suojassa siirtyi lähemmäksi siltaa. Illan hämärtyessä reippaalla hyökkäyksellä rautatie ylitettiin ja silta vallattiin. Samanaikaisesti myös joen toisella rannalla rautatie miehitettiin.

PODPOROSIN VALTAUS

Kun siltajuttu oli saatu selväksi, jatkettiin seuraavana päivänä Podporisin valtausta. Se oli jo useamman yksikön yhteistyötä, joka kesti useita päiviä. Kylässä oli suuri vodkavarasto, jonka pojat pian huomasivat. Kyllä tyhjennys kävi nopeasti. Eversti Snellman, 17 divisioonan komentaja, saapui henkilökohtaisesti sotapoliisiksi. Hän koetteli poikien taskuja ja reppuja, oliko pulloja, jotka löydettyä heitettiin kiven kylkeen. Minäkin olin paikalla puhelinyhteyksien takia. Pataljoonan JSP oli purkamassa tavaroitaan siinä lähellä. Lääkärinä oli lääk. kapteeni Esko Auvinen. Hän oli saanut evakuoitua kolme koria vodkaa. Ne olivat päällekkäin ladottuna muun tavaran vieressä. Huomasin, että Snellman oli tulossa. Heitin pari huopaa vodkakorien peitoksi ja kävelin pois paikalta. Snellman ei huomannut mitään. Hän ilmeisesti luuli kaiketi kasaa JSP tarvikkeiksi. Kylän valtauksen jälkeen se myöhemmin nimitettiin Syvärin kaupungiksi. Saimme jäädä kaupunkiin lepovuoroon.

JÄRJESTELYJÄ RYKMENTISSÄ

Joulukuussa 1941 muodostettiin JR 34 uudelleen. Tällöin koko rykmentin 1912 ja sen jälkeen syntyneet reserviläiset siirrettiin ensimmäiseen pataljoonaan ja vastaavasti I/JR 34 siirsi 1911 ja sitä vanhemmat ikäluokat muihin pataljooniin. Näin ensimmäisestä pataljoonasta tuli nuorennettu pataljoona I/JR 34. Tämä siirtyi etulinjaan Semenskin lohkolle joulukuussa 1941. Tämä aika ei ollut pitkä, sillä pataljoona siirrettiin edelleen Pitkäjärven lohkolle etulinjaan, jonne tiedettiin odottaa vihollisen keväthyökkäystä 1942. Maaliskuun alkupuolella kotiutettiin JR 34 II ja III pataljoona, johon ns. vanhat ikäluokat oli siirretty. Neuvostoliiton keväthyökkäys kesti runsaat kaksi viikkoa, eikä se saanut mitään merkittävää aluevaltausta. Ankarien taistelujen jälkeen I/JR 34 vedettiin reserviin Syvärin kaupunkiin. Kesällä 1942 järjestettiin erilaisia urheilukilpailuja, suunnistusta, ammuntaa ja erilaista viihdytystoimintaa. Lomat pyörivät sekä kenttälinoitustyöt, pallopelit ja uinti.

Lokakuussa 1942 tuli vuoromme ottaa taas rintamavastuu Jandeban kaistalle. Talvi kului, kevät teki tuloaan. Muutamat pojista tekivät peruna- ja juurikasvaimia. Ei niistä kuitenkaan saatu nauttia, sillä kesäkuussa tuli siirto Aunukseen, siis Laatokan tuntumaan. Olin niihin aikoihin komennuksella 15 Pr:n esikunnassa Petroskoissa. I/JR 34 oli lakannut olemasta ja se oli liitetty 15. Pr:iin, ollen siis nyt III/15 Pr. Sain prikaatin esikunnassa tietää tästä ja tunsin olevani nyt hyvässä paikassa sillä oman pataljoonan siirto Aunukseen tapahtui marssien ja matka oli n. 160 km.

SURULLINEN ILOINEN KULMA

Kuuluimme nyt III/15 Prikattiin, joka miehitti ns. Karelkan lohkon. Tämä tapahtui kesällä 1943. Etulinja kulki vasemmalta alkaen aluksi Syvärin rannassa ns. Iloiseen kulmaan asti. Tästä se lähti melkein suorassa kulmassa maarajana kohti Laatokkaa. Juoksuhaudat oli rakennettu Maavallisuusojanaan maanpäällisiä. Maan sisälle ei voitu kaivautua paljoakaan, sillä vesi tuli vastaan. Paikka, missä etulinja Syvärin rannasta muuttui maarajaksi oli tukikohta Kippari, jonka edelliset miehittäjät olivat ristineet Iloiseksi kulmaksi, kun siellä jatkuvasti tapahtui jotain. Paremmiin nimeksi olisi sopinut Surujen kulma, mutta sotilashuumori on omalaatuista. Vihollinen teki Iloisessa kulmassa mm. useita vanginsieppausyrityksiä. Tappioita tuli harva se päivä. Pataljoonassa alettiin kiireesti suunnitella etulinjan oikaisemista niin, että Iloinen kulma olisi poistunut, jolloin etulinja lyhenisi n. 2 kilometriä. Prikaatin komentaja hyväksyi suunnitelman, samoin ylemmät portaat. Näin alkoivat oikaisutyöt edetä kiireellisesti, sillä Iloisen kulman tappioista oli äkkiä tultava loppu. Vihollinen teki vielä useampia vanginsieppausyrityksiä. Iloiseen kulmaan tuli rajusti rautaa ja lasipulloja, jotka särkyessään levittivät sangen kitkerän savuverhon. Savun vähän haihtuessa näki vartiomies kahden vihollisotilaan vievän tukikohdan päällikköä, vänrikki Suvantoa omalle puolelleen. Vartiomies ampui toisen viejän ja kohta myös toisen. Tällöin viholliset aloittivat kovan ammunnan ja vänr. Suvanto myös kaatui. Illan pimetessä Suvannon ruumis haettiin pois. Tämän jälkeen oikaisutyöt saivat lisää vauhtia prikaatin antaessa oikaisutyömaalle tervetullutta lisätyövoimaa.

VETÄYTYMISVAIHE

Kesäkuussa 1944 vihollinen teki Karjalan Kannaksella hyökkäyksen, joka johti siihen, että meidän oli luovuttava asemistamme ja lähdeettävä vetäytymään. Vihollinen oli myös meidän vasemmalla puolen, Lotinanpellon loholla, aloittanut hyökkäyksen. Me olimme vetäytyneet Pisin linjalle, mutta siitäkin oli luovuttava. Vetäytyminen jatkui Alavoisiin. Venäläiset olivat tehneet maihinnousun Tuulokseen. Me olimme silloin vielä maihinnousualueen eteläpuolella, joten tilanne näytti huolestavalta, koska vihollinen pyrki jatkuvasti laajentamaan maihinnousualueitaan. Rantatie oli poikki, mutta ohitustie, jota ei vihollinen tiennyt, oli aikaisemmin tehty. Prikaatinkomentaja Kuistio oli luotisateessa tienvarressa seuraamassa miten pataljoona pääsee pois. Onni oli kuitenkin tällä erää puolellamme, ohitimme viimeisenä Maihinnousupaikan. Myös kuormasto saatiin kokonaisuudessaan pois. Raskaiden viivytystaisteluiden jälkeen pataljoonamme siirrettiin autokuljetuksin Laatokan rannalle, Impilahteen Mursulan lohkolle rannikkopuolustukseen.

LAPIN SOTA

4.9.1944 Neuvostoliiton kanssa tehtiin rauha. Se aiheutti Suomelle yhden sodan lisää. Suomen oli poistettava saksalaiset Lapista. III/15.Pr. lastattiin Pyhäjärven asemalla junaan ja matka Lappiin alkoi. Määräasema oli Liminka. Siitä jatkettiin marssien Tyrnävälle. Muutaman päivän kuluttua alettiin toimia. Pataljoonan komentaja käski minun ottaa kustakin yksiköstä miehen ja lähtemään ryhmän kanssa Ouluun vastaanottamaan Tuirassa olevan parakkikylän, josta saksalaiset poistuivat

sinä päivänä klo 14.00, etteivät siviilit pääsisi menemään alueelle, kun saksalaiset lähtevät. Menimme hyvissä ajoin perille ja istuimme ojan penkalle odottamaan. Saksalaisille kävi niin, että joitakin poikia oli lähtenyt kaupungille, eivätkä olleet vielä palanneet. Kun pojat viimein tulivat, syntyi kova meteli ja kiroilu, koska lähtö heidän takia myöhästyi. Kun saksalaiset poistuivat, menimme parakkeihin sisälle ja käskin poikien valitsemaan osastolleen majapaikat. Tiloja oli runsaasti. Parakeista löytyi vielä kuusi suomalaista tyttöä saksalaisissa maastopuvuissa. Eivät saksalaiset huolinetkaan heitä mukaansa. Pojat olivat sitä mieltä, että pitäisi antaa tytöille vähän koivuvitsaa, ennen kuin heitä päästetään kotiin. Pataljoonamme sai nyt majapaikan ”Pikku-Berliinistä”.

Sotatoimet saksalaisia vastaan eivät olleet vielä alkaneet. Pataljoonamme asettama katupartio antoi pysähtymismerkkejä saksalaiselle sivuvaunuaiselle moottoripyörälle, jossa oli kolme sotilasta. Se jatkoi pysähtymättä sillä seurauksella, että partio avasi tulen, jolloin kaksi sotilasta kuoli heti ja kolmas haavoittui. Haavoittuneen partio vei sairaalaan, jossa hänkin myöhemmin kuoli. Ensimmäiset laukaukset Lapin sodassa oli ammuttu.

Seuraavana tavoitteena oli Kemi. Tätä varten muodostettiin taisteluosasto Ojala, johon oli liitetty pari muutakin yksikköä. Majuri Teira oli osaston komentajana, Ojalan ollessa veljensä hautajaisissa. Lomien takia minä olin adjutanttina ja vänr. Palojärvi lähettiupseerina. Eversti Kuistio soitti ja kysyi Teiraa. Ilmoitin, että hän on nyt käymässä saksalaisten komentopaikassa. Kuistio käski minun tulla komentopakalle, koska Teira ei ollut vielä toisenkaan puhelinsoiton perästä palannut. Menin komentopakalle ja sain kirjallisen käskyn Haukiputaan miehittämisestä yhdellä komppanialla.

Palatessani takaisin tilanne oli edelleen muuttumaton. Totesin Palojärven kanssa A) Onko Haukipudas saksalaisten hallussa? B) Teira on saatava pois ennen Haukiputaan miehittämistä. Edelleen Palojärvi selostaa tilanteen prikaatin esikuntapäällikölle ja pyytää moottoripyörää Teiran poishakua varten. Minä ilmoitan Haukiputaan tien varressa olevan komppanian päällikölle kapteeni Silventoiselle prikaatin komentajan käskyn Haukiputaan miehittämisestä. On odotettava Teiran saapumista. Tämä tapahtui 24.9. ”Tämä olikin sinun sotapäällikkötaitosi korkein saavutus” totesivat pojat kuultuaan asiasta.

Kemin valtaus oli seuraava kohteemme. Se olikin jo suurempi rysäys. Ensinnäkin olivat Oulusta pohjoiseen kaikki sillat räjäytetty, joten eteneminen oli verraten hidasta. Huolto ja tykistö olivat suurissa vaikeuksissa. Saksalaisten suurena etuna oli, että kaupungissa ol paljon siviiliasutusta. Kaupunginvaltaus suoritettiin pääasiallisesti idän puolelta saarrostaen. Saarrostuoliikkeet tekivät kuitenkin osansa ja kaupungin valtaus onnistui suhteellisen nopeasti. Kemin jälkeen etenimme vielä Rovaniemen pohjoispuolelle asti.

Sitten tuli kiire kotiuttamiselle. Rautatiesillat olivat kunnossa listä etelään, joten lihin asti oli käveltävä. Saloon saavuimme marraskuun 11. päivänä 1944. Palvelukseen olin astunut 4.5.1939. Tämä rengasmatka oli kestänyt vähän vaille viisi vuotta, kun otetaan huomioon, että oli sotien jälkeen kertausharjoituksissa vielä 27 vuorokautta. Olihan se melkoinen lovi ihmiselämässä, mutta onhan se ollut myös suurta seikkailua. Meidän ikäluokalla ei ole ollut varsinasta nuoruutta ollenkaan.

Muistelma on kirjoitettu elokuussa 2001.

O.E.Hinkka

Tämän tiivistelmän kokosi

Voitto Laine